

פגישה חצי פגישה עם נילי דגן עם אורי ברנשטיין

אדם מכין את חיו
לקראת העדר,

כמי שעוצם את עיניו
כדי לראות בחשך.

כל הלילה צפיתי על מה
שאניני עתיד לעשות.

מישור קטן. אחריו
מישור הקטן ממנו.

מתוך: 'מה שנשאר, מה שלא' (עם עובד, 1987)

בעקבות קריאת ספר המסות החשוב "על הפרסונה ופרקים אחרים על השירה", ספרו של אורי ברנשטיין שיצא לאחרונה בהוצאת הקיבוץ המאוחד, פניתי לאורי ברנשטיין, מבכירי המשוררים בישראל, ואני מביאה לכם הפעם את קולו הייחודי, התרבותי והלירי – קול שקול, ישיר ואמיץ, דרך השירים ההולכים בעקבות חיו.

"בשבילי השירה היא מראה מתמדת נודדת, שמלווה את חיי והם משתקפים בה", אומר אורי ברנשטיין. "אני רואה את השירה כאוטוביוגרפיה של הנפש, כלומר לא כל מה שישנו בחיים בהכרח הופך לשיר, אבל כל מה שיהיה בשיר ינבע ממה שבאמת היה".

אורי ברנשטיין נולד ב-1936 בתל-אביב. הוא משורר וסופר העוסק גם בתרגום שירה ובהוראתה, משמש כפרופסור לספרות עברית באוניברסיטת בן-גוריון בנגב ועובד כעורך דין בתל-אביב. נשוי לסופרת הדרה לזר. ברנשטיין פרסם עד כה כ-26 ספרים. מתוכם 14 ספרי שירה, 2 קובצי שירה, 3 ספרי פרוזה, 2 ספרי עיון, 4 ספרי שירה מתורגמת וספר ילדים.

ספרי שירה

- אביב ושברו: שירים (תל אביב: עדי, 1955)
- באותו החדר, באותו האור: שירים (תל אביב: יוכני, 1962)
- בעונה קצרה: שירים (ירושלים ותל אביב: הוצאת שוקן, 1967)
- כולם מעשים בודדים: שירים 1967-1973 (ספרי סימן קריאה, תשל"ד 1974)
- ערב עם סו (תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשל"ז 1976)
- עמק השווה: מחזור שירים (הקיבוץ המאוחד: ספרי סימן קריאה, תש"ם 1979)
- עם מוות (תל אביב: הקיבוץ המאוחד: ספרי סימן קריאה, 1982)
- מה שנשאר, מה שלא, שירים (תל אביב: עם עובד, תשמ"ז 1987)
- עניין פרטי: מחזור שירים (תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1992)
- הנה 5: קונטרס לשירה (תל אביב: תג, 1995) (שירים; בעריכת נתן זך)
- זמן של אחרים: שירים 1987-1995 (תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1996)
- מן המקום החדש: מחזור שירים (קשב לשירה, תשנ"ט 1999)

- על אהבה אחת ויחידה: מחזור שירים (הקיבוץ המאוחד, 2002)
- הספר הרומנטי: שירים (קשב לשירה, תשס"ז 2007)
- עולם עובר: שירים (תל אביב: עם עובד, תשס"ז 2007)

קובצי שירה

- שירים נבחרים: 1962-1982 (תל אביב: הקיבוץ המאוחד: ספרי סימן קריאה, 1985)
- שירים: 1962-2002 (ירושלים: מוסד ביאליק; הקיבוץ המאוחד, תשס"ד 2004)

ספרי עיון

- עיסוק בין חברים: פרקים על השירה (תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2002)
- על הפרסונה, ופרקים אחרים על השירה (בני-ברק: הקיבוץ המאוחד, 2008)

"השיר הראשון שלי פורסם ב'דבר לילדים' כשהייתי בן 13", מספר אורי ברנשטיין. "השירה הייתה לי תמיד חלק בלתי נפרד והכרחי מהחיים, ובעצם הדרך הטובה ביותר לראות מבחוץ את החיים המתנהלים, וע"י כך לתת להם גם פירוש וגם צידוק.

"ספר השירים הראשון שהוצאתי היה 'אביב ושברו', בגיל 19, ושנה לאחר מכן אספתי אותו מכל החנויות כשהבנתי שהוא לא בשל מספיק ולא טוב מספיק – מלא רוח נעורים אבל כתוב במסורת מאוד מיושנת. זה היה בשנת 1954, כלומר בשנה שכבר החלה המהפכה הגדולה של שנות ה-50, ממש לפני הופעת 'שירים ראשונים' של זך ו'ברזים ערופי שפתיים' של אבידן". אבל מעניין, הוא מוסיף, "שהספר הראשון שלי שלא מצא חן בעיני, בעצם שימש לי כרטיס כניסה לעולם השירה של אז".

הספר הראשון שברנשטיין רואה אותו כספר שירה היה ספרו השני "באותו החדר באותו האור", ספר שיצא ב-1962 בהוצאת 'יוכני', כתב עת ספרותי בעריכת נתן זך ובעריכתו. לדבריו, ספר זה נושא את הסימנים של הדור שלו שהם חרוז מקרי, חריגה מהמקצב המשכר האלתרמני ומן החרוז הקבוע. "השיר יותר אישי, שירה שהיא שיחה בגובה העיניים, אינטימית ופחות מדוקלמת", מוסיף ברנשטיין. "באותו החדר באותו האור' הוא תגובה להכרה שהכרתי אז את השירה המודרנית האנגלית והצרפתית: אליוט, אודן, בודלר. מסתבר לי היום, לאחר 47 שנים, שיש אנשים שעדיין זוכרים את הספר הזה לטובה ורואים בו משהו רומנטי, קסום ונוכרי שפתח לפניו עולם משל עצמו".

גילוי עריות

בְּנוֹעַ הַשְּׁעָרוֹת הַקְּטָנוֹת
 לְיַד רִקְתָּה הַחֲשׂוּפָה
 יִדְעֵתִי שְׂבָעִיר עוֹבֶרֶת סוּפָה.
 לְכֵן לֹא כִּהִיתִי בְּאִשְׁתִּי
 בְּהַתְּמַסְרָה לְמִשׁוּגוֹת:
 הִיא חִיְתָה בְּמִטָּתִי
 אֶת הַנְּהָר וְאֶת הַגְּגוֹת.

וּכְשֶׁעֲזָבָה, בְּאִכְזָרִיּוֹת חֲפָצִית,
 הִבְנֵתִי שֶׁהִלְכָה לְמַחֲזֵז חֲפָצִי.
 אוֹלָם כְּשֶׁבֵּאתִי אַחֲרֶיהָ לְעִירִי

הִיָּה מְאַחֵר:
עָרַב בְּצַבֵּעַ עֵינֶיהָ נַח
עַל הַנְּהָר.
שְׁעָרָה הִיָּה נְטוּעַ בְּשַׁדְרוֹת
וְרוּחַ בּוֹ, וְלֵאזֹרוֹת
בְּהַדְלָקָם הִיָּה גֶזֶן שֶׁל צִפְרָנִים.
יָדַעְתִּי שְׂמֵכָאן וְאֵילָךְ הִיא הַגְּלוּת.
אָבֵל הִיָּתָה בֵּי תַחֲוֹשֶׁת קְלִילוֹת
בְּאַבְדֵי אֶת שְׁתִּיהֶן.

כְּשִׁירֵד עֵתָה גֶשֶׁם עַל פְּנֵיהֶן הַמְּשִׁתָּפִים,
הוּא זֶר וְנֹאופִי.
אֲנִי נֹזֵר עֵתָה מְרַגְּשׁוֹת מִיָּתְרִים.
וְאוּלֵי זֶה מְטַבֵּעַ הַדְּבָרִים.

מתוך 'באותו החדר באותו האור'
(יוכני, 1962)

מאז, לדבריו, השירה היא מרכז חייו, למרות שבמהלכם התנסה בכמה מקצועות מאוד מעשיים. למד משפטים, שימש כסנגור צבאי וכשופט צבאי בשירות בצה"ל,

ניהל חברת תעשייה גדולה במשך 25 שנים, ושוב חזר למשפטים. "כל אלה לא הזיקו לשירה, אלא להיפך", הוא אומר. "לא הייתי הדמות הקלסית של המשורר המתנזר והמתבודד שהחיים מסביב עוינים לו, משהו כמו הדמות שיצר לעצמו פנחס שדה, או הדמות של המשורר האקסצנטרי הנמצא בשולי החיים, ההולל, כמו אלכסנדר פן, או המשורר החושב את עצמו מעל לחברה הרגילה כמו אבידן. גם לא דמות המשורר הרעב ללחם היושב בעליית גג ומחכה להשראתו כשהוא חולה שחפת", מוסיף ברנשטיין בחיך דק. "דווקא העיסוק בחיים

המעשיים והטרדות היומיומיות מביא לשני דברים חיוביים לגבי השירה: א. כשיש סדר מסוים, נרכשת יכולת ארגונית המועילה במלאכת השיר. ב. כשאתה עסוק בדבר מעשי אתה חי למעשה בשני עולמות, ואתה מגיע לעולם השירה רק כשהדברים דוחקים בך, רק כשיש צורך אמיתי לכתוב שירים ולא מתוך פינוק.

"שיר צריך לפרוץ מבעד למחסומים מסוימים כדי להגיע, ולכן הפריצה שלו נעשית באמת כשיש לך מה לומר. וכן באותם רגעים שהצורך בשיר מתגבר על העיסוקים האחרים שלך. המלחמה הבלתי פוסקת בין האינטימיות של השיר לבין הציבוריות שבה נמצא המשורר היא בְּרַכָּה גדולה".

"בעונה קצרה" הוא ספר שירי המשך של 'באותו החדר באותו האור' מבחינת הנושאים והתייחסותי לעולם", אומר אורי ברנשטיין, "אבל במבט אחורנית הוא ספר של שירה צבעונית יותר, פחות מלאה בביטחון עצמי של אדם צעיר כמו 'באותו החדר באותו האור', ויש בה ניסיון להשתמש בלשון כדי ליצור לפעמים אווירה מעומעמת של חושניות כמוסה".

לילה נדיר

ומי ישא שמחה בבואה
כמוני בלילה המואר הזה,
מול הפתחים המגהים של חדרך,
וכל מה שאיננו משמחה
ישלך הלילה כבגדים כהים
אשר אדם מותיר בחוף המכסה
באור ירח, בצאתו לשחות,
לבד ערם, במים מרחשים.

ובתחתית הבית עיר כמוסה,
מצתת במקטע, כאלו זז
מעל פניה עץ עבות בחשך.

ועל הגג, גבוה, האויר,
עוטף, חמים ומרשף,
את כל העיר האפלה
באושושים ובנגוהות.

מתוך: 'בעונה קצרה' (הוצאת שוקן, 1967)

"לפעמים שואלים אותי מי צריך בכלל שירה? מישהו הגדיר את זה: 'למה משוררים מבזבזים נייר ולא גומרים את השורות בקצה הדף?' ואני נוהג לענות שמבחינה אישית השירה בשבילי היא כמו אוכל, שתייה, שינה, משהו שאי אפשר להתקיים בלעדיו. אבל אני חושב תמיד על ההגדרה הנפלאה:

השירה היא בעצם שיחה אינטימית ומפחידה שאתה מנהל עם עצמך ומרשה גם לאחר לשמוע אותה.

"הספר הרביעי, 'כולם מעשים בודדים', מדגים את הפירוש השירי שנתתי באותו מעמד לחיי, או יותר נכון את תרגומם של המאורעות הפרטיים לשירה", אומר ברנשטיין, "ובאמת האווירה השורה בין דפי הספר היא אותה אווירה שמסתמלת בשמו: 'כולם מעשים בודדים', כולל שירים שנכתבו על ידי בזמן שהות ממושכת באנגליה ואני חושב שמורגשת בשירים ההיעקרות ממקום מוכר, הבדידות והזמניות של שהות בעיר גדולה".

כמו לפני השינה

פתאום לא בשלי.
מנין מלים לומר
את שאינו מקרי?
אדם לא הכשר
לדקיות כאלה.

הגעתי עד כאן
בהסח הדעת:
מקום מאכלס וגשום.
אחד מדבר או שנים.

איך מוצאים מסתור
בארץ נושבת?

פתאום לא בשלי.
וכמו לפני השנה
קשה לדעת מדוע
אני ולא אחרים.
והיה עוד פרט
שאניני זוכר.

כולם מעשים בודדים: שירים 1967-1973 (ספרי סימן קריאה, תשל"ד 1974)

על ספרו הבא, "ערב עם סו", אומר ברנשטיין: "הוא אחד הספרים שזכה וזוכה לתשומת לב רבה ואנשים מוצאים בו 'הסבר' לאהבה ולתשוקה, הוא ספר שבו הכנסתי לראשונה גוף נוסף, היינו: פיצלתי את האני המדבר לאני ולמשורר המתבונן וכך יכולתי ליצור איזו ראייה סטריאוסקופית יותר של פגישה מקרית לכאורה, שבה בעצם ניסיתי, וללא הצלחה, להתחקות על מהותם של יחסי מין נטולי אהבה ואפילו נטולי חיבה".

דברים שלא אמרה

וכשאני שוכבת בין הקירות הנצבים,
וקול הרדיו מלווה אותי בחשכה,
משמיע מוזיקה שעוברת בחלל
ומשוטטת שם תמיד, באין רואה,
אני שוכבת ומחכה לראות פנים,
כמי שרק נטה ללון, רק לשעה,
רחבות-אישון לראות כבר מעלי.
כי הצמחים מפריים הן מרחוק ורק
על החיים מטל משא ההתחברות, העל
לבוא פנים אל מול פנים. אפשר אוכל
בבוא היום, מן הקצוות, רק לאותת,
ובלי לקרב, בלי להשיק, והאוויר
בלבד יקיף ויחבר, ממרחקים,
את שנינו. ולא שנית, ולא לפתע שוב,
בבהילות טרופה, הגוף
לבל יטבע וגם לבל יצוף. ואחר כך,
הנגינה לא השתנתה וכבר בחוץ
בתים כהים ונטולי פרטים לאות כי אור. הכל
עוד במקומו כמו לא נחסר מאום
ולא נוסף, אבל כבר מישהו
היה ושוב אינו ולא הותיר דבר
לבד מריח זר שלא נמוג מהר.

מתוך: ערב עם סו (הקיבוץ המאוחד, 1976)

הספר 'עמק השווה' נכתב רובו ככולו בעת שהייה באיטליה. "התמזל מזלנו לקבל למשך חודש ימים רשות להשתכן בבית אחוזה עתיק בטוסקנה", נזכר ברנשטיין, "השקט, עתיקותו של הנוף, העדר השינוי לכאורה בחיים סביב במשך מאות שנים

סייעו לי לנסות ולראות את חיי בפרספקטיבה אחרת, בשעה של מנוחה מוחלטת וניתוק אידיאלי. בספר זה מסתמן ניסיון לקיצור, לתמצות, להעלאת רגעים שיריים חטופים ולהסתפק בהם, כאילו רציפות הסיפור האישי נקטעה".

גם בדברים האלה

וגם בדברים האלה מרמות קטנות:
קשויט, פטוטרת, הדרך הקלה.

והסגורים של צהרי הקיץ
משפחים את נחיצות הראיה.

את האמצע הלוהט של החרשות
גלינו בקשי ואחר ריצה.

התיפות שאינה חולפת מחיבת
גם אותנו למצא מחסה:

תא קמור ונעול וצבוע תכלת,
ותם שיש בו להנחות.

מתוך: עמק השווה: מחזור שירים (הקיבוץ המאוחד: ספרי סימן קריאה, תש"ם 1979)

בספר 'עם מוות' ליווה את אימו בחודשיה האחרונים. "עקבתי אחרי גסיסתה של אמי במשך ששה חודשים", מספר ברנשטיין. "הספר מתעד במידה מסוימת את החוויה עצמה, את הסביבה, את האמא שמתדלדלת והולכת, ומנסה להפוך את החוויה לשירה שחורגת מן המוות ומהכאב הפרטי, והופכת, במידת האפשר, לתיאור של מוות של אמא כלשהי. כך הגעתי שם לשורה, לכאורה מאוד לא אישית: 'בן רואה את אמו, רואה מוות'. אבל השירים האלה גם עזרו לי על ידי ההזרה שבהם, ע"י תפקיד העיתונאי שנטלתי על עצמי, לראות את הדברים כעד, ממרחק, ולהתגבר בעזרת העמדה הזו על הכאב הנורא של הגסיסה ההיא".

ומה את מטכסת שם כשערב

ומה את מטכסת שם כשערב
מתחלף בלילה,
ואין למה לחכות? מראש מגבה,
חורש רעות, את מביטה
בגוף שלך, שנעזב במתפונ.

ראשך המתנתק נשא לו, גלגלתי,
מעל ארצות אנוש, זומם, תמיד זומם
שלא לתת דבר, לקחת חלק
בשלם של אחרים. עודו נחוש,
עוד מערב בין הבריות.

גופך צנפה. רק פקעת זעירה

גופך צנפה. רק פקעת זעירה
באמצע חוט שלא רואים יותר,
המחבר בין מקום לדה למקום המות.

ורק קדקד שנע חסר בינה
נושא עמו את כל תינוקותי,
אשר שמורה רק שם, בדעתך שהתבלעה,

מעבר לתביעות, לטרחנות, לנהי.

מתוך: 'עם מוות' (הקיבוץ המאוחד: ספרי סימן קריאה, 1982)

"הספר 'מה שנשאר, מה שלא', כשמו כן הוא", אומר אורי ברנשטיין. "הוא ניסיון לעשות סיכום זמני בגיל 50, של הקשרים וההתנתקויות. בסגירת חשבון נפש זה נמצא המחזור הארוך 'מתוך צפונה לתמיד', שירים על אבי שנפטר מספר שנים קודם לכן, וכן ניסיון לעמוד על טיב יחסי אב ובן בזמן החיים ובזמן המוות. שיר אהבה ארוך בשם 'שיר על החסר' מספר על שירי אהבה נוספים שבהם לראשונה העזתי לכתוב בצורה אינטימית יותר ויותר".

לזכרו של אבא

שיר מס' 5

רק גופתו שם. הוא כבר הלך.
רק יצאתי לרגע וכבר איננו.

מדבר את שפע השפות שידע
במקום בו אין משיבים לו.

יושב בודאי וידיו בין ברקיו
בתנועה המפרכת לי של עצבנות.

מחכה שאבוא לשוחח עמו כרגיל,
להרגיעו שלא יחשש לשלומי,

להחליף מלים על ענין המות
שבו, כאיש מעשי, אינו מבין דבר.

הספר "ענין פרטי" הוא מחזה שירי לקולות שבהם המשורר והקרובים אליו משוחחים, אך בלי להגיב אחד לדברי השני, אלא נושאים מעין מונולוגים קצרים על חייהם.

הוא לוגם קפה

ישב בכפר כשהיום נוטה. עצים
גבוהים סככו. צחוק סכל עלה

מַצְעִירִים שֶׁכָּבֵר לֹא הִבְחִינוּ בּוֹ.
זְמַן מְקַנֵּה לּוֹ הֶרְגָלִים רָעִים.
בִּינְתֵימַם עוֹמֵד בּוֹ פֶּחַ לְמִין צָרְכִים,
כְּמִי שְׁפוֹרֵם רִקְמָה וְלֹא עוֹלָה בְּיָדוֹ לְהִשְׁיבָה.

רוֹאֵה שְׁלֹאט הַצִּלְלִים, וְכַמָּה
אֵין צָרָךְ כָּלֵל בְּחַפְזָה. שְׁכֵן הַתְּשׁוּקוֹת

מִתְאַרְכוֹת. אַרְכוֹת מִן הַזְמַן שֶׁנִּשְׁאַר.

מתוך 'ענין פרטי' (הקיבוץ המאוחד, 1992)

"זמן של אחרים" הוא קובץ נבחר שנכתב בתחילת שנות ה-90. "נדמה לי שחשים בו את הסימנים הראשונים של הכליה האורבת", אומר ברנשטיין. "הוא כולל שירים נוספים על אבי וכן שירים על הילדים המתבגרים ועל חברים שמתו".

ריקוד

אִישׁ מִשְׁתַּכֵּר לְבַדּוֹ. חוֹגֵג
יוֹם הַלְדָּת לְלֹא תְאֲרִיף.

רוֹקֵד בְּדִירָה הַקְטָנָה:
טָנְגוּ הוּא רִקוֹד חוֹשְׁנִי.

מְחוֹלֵל בְּמִרְפָּסֵת בֵּין
עֲצִיצִים שֶׁהֵכִיר מְנַעוּרָיו.

צָעָדִיו כּוֹשְׁלִים שְׁכֵן
הַמוֹזִיקָה כָּבֵר מִמֶּהֶרֶת.

חוֹבֵק בֵּת-זוּג מְדַמָּה,
אוּ כֶּר קָטָן אוּ אֲוִיר.

וְהוּא אָדָם מִשְׁפַּחְתִּי
שֶׁרוֹקֵד עֲכָשׁוֹ בְּחִדְרוֹ,

מְבַסֵּם כָּבֵר, שֶׁבֶשׁ זְכָרוֹנוֹ,
וְשִׁנּוֹתָיו כְּמוֹ לֹא הָיוּ.

וְכָל הַזְמַן הַנִּשְׁמָה בְּקִרְבּוֹ
מִבֵּיטָה וּמוֹחָאֵת כְּפִים.

צער גידול

בתי תקופת בלהות בלי סבה.
בני חולם בהקיע ולומד לבוז.

ואני, שסככתי עליהם בכפותי,
רואה שהן רועדות כשעולה אור בבקר.

וכמי שפלו נשברו ועתותיו לא בידו,
בשארית כחי אני משיג להם זמן, שיוכלו

להתפשט את הצללים כיורדים לרחק,
להיות אדוני הארץ, להיות בלי גטל,

לשאת עצמם הרחק, כסוס את רוכבו.

מתוך: 'זמן של אחרים': שירים 1987-1995 (הקיבוץ המאוחד, 1996)

הקובץ 'מן המקום החדש' כולל שירים שנוצרו עקב מעברו של אורי ברנשטיין למושב בכרמל. "המעבר גילה לפני עולם חדש של צומח, של בעלי חיים שבטבע, ושל שינוי יחסים במקום החדש ביני ובין הקרובים אלי וביני לבין הסביבה", אומר ברנשטיין. "אני רוצה להדגיש שלא מדובר בצילום של החיים, כי אין סיבה שאיש יתעניין בחיי הפרטיים, אבל תהפוכות הזמן וגלגולים שאדם מתגלגל במהלך הזמן היו תמיד רקע וסיבה לכתיבה חדשה, והכתיבה הזאת גם נסמכה על מה שהיה, וגם סמכה אותי וסייעה לי ברגעים קשים".

נדמה לנו שהשתיקה מקילה

נדמה לנו שהשתיקה מקלה
על ההתחברות. לכן די לנו
בגניחות, בהמהומים, בקריאות פוון
כשל דולפינים. קשר מסבך, ללא שפה,
עדין עושה כל שדרוש: מגעים ממרחק
בתוך המים השקטים. אבל למרות הכל
עולה קול של נקישות. עובדים פה קרוב.
וקול של פיצוצים. יורים שם מרחוק.
עולם אינו שובת ממעשיו רבי הרעש.

פה יש רק שמועות על אנשים. השיח
הבלתי פוסק הוא של העצים. רוח עסוקה
בענינה. והדממה כלה רק רעשים קטנים.
וברקע קינה גדולה אוזרת פח
על פני מלא המים הרחוקים,
מלנה את הסירות היוצאות לדיג,
ואת הסירות השבות מדיג.

מתוך: 'מן המקום החדש': מחזור שירים (קשב לשירה, 1999)

"אם מישהו יקרא את השירים שלי מאז 'באותו החדר באותו האור' ועד היום",
אומר אורי ברנשטיין, "ימצא שבעצם השירים שלי מהווים טרנספורמציה במאורעות
שהיו, כדי להפוך אותם מיומן פרטי לאיזו ביוגרפיה שאולי יש בה עניין גם לאחרים.
נוכחתי בדבר הזה כשכונסו מבחר שירי בשנת 2002 בספר 'שירים' 1962-2002
בהוצאת מוסד 'ביאליק' ו'הקיבוץ המאוחד', כשעמדתי על כך ש'למעט מספר
מחזורים חריגים שהיו קשורים פחות במאורעות ויותר במצבי נפש מסוימים,
הולכים השירים בעקבות חי".

שיר מס' 31

אני הולך ומאבד אותך מרב הפצים,
המצטברים סביבנו ללא הפוגה.

עכשו שנינו נעים בין כלי הבית, שנינו,
ממדור למדור, ממששים מכשירים.

אבל הפחד נשאר, כרוח שמפרידה ענפים
ונתנת בהם איזה רוח פורה, לא סדיר.

ואולי הרעד הזה, שאינו שמושי,
נותר רק כדי שנוגע סביבו

לחפש זה את זה.

על אהבה אחת ויחידה': מחזור שירים (הקיבוץ המאוחד, 2002)

על ספרו 'אברהם אבינו בניו-יורק' אומר ברנשטיין כי כתיבתו הונעה ע"י כוח נסתר
(שעליו גם כתב בספרו 'על הפרסונה'): "קראתי שמשוררים אומרים שתקפה אותם
השראה והם נלכדו בה, שועבדו לה, עד שהשירים הגיחו מקרבם והם מונעים על ידי
כוח נסתר", אומר ברנשטיין, "כך קרה לי עם הספר 'אברהם אבינו בניו-יורק',
כשהחזיון של אברהם המיתולוגי, הנודד הנצחי, הפך לדיבוק מרדף, דרש ממני
להביאו לימינו אלה ולבדוק באמצעותו, לראשונה, את היחס בין האדם לאלוהיו".

ארוחה עם המלאכים

היינו ארבעה ליד שלחן, אך החמישי
שלא היה שם היה ממשי.

ולא היה ברור אם גבר הוא או אשה,
או אם דומם, צומח, או תחושה

של מישהו שחסר ועוד לא בא,
כשישבנו שם, הארבעה.

ארוחה רגילה, להזכרה
לא לטוב ולא לרע.

רק הזקנה, באהל, ככלב עזוב
בכתה וצחקה, ושוב

הַחֲרִיֶּשֶׁה וְהַתְּנַהֲגָה לְמוֹפֶת.
מִי שְׁחִי חַי, וּמִי שְׁנוֹלָד – מֵת.

מתוך: 'אברהם אבינו בניו יורק': פואמה (הקיבוץ המאוחד, 2006)

'הספר הרומנטי' הוא אח תאום של הספר "עולם עובר", שני ספרים שהיו מיועדים להיות ספר שירים אחד ופוצלו ע"י המשורר לשניים.
"הספר הרומנטי' כשמו כן הוא: רדיפה נואשת אחר גדלות שאבדה מן העולם, שירי אהבה לא מציאותית, שירים על משוררים גדולים שמתו וכו'".

כל האנשים

כָּל הָאֲנָשִׁים מִכִּי זְמַן.
זְמַן מְכָה בָּהֶם צְלִיפוֹת צְלִיפוֹת.

כָּל הָאֲנָשִׁים פְּרוּעֵי זְמַן.
זְמַן פָּרַע אוֹתָם כְּעֵצִים בְּרוּחַ.

רַק אֶת וְאֲנִי דְהוּרֵי זְמַן.
זְמַן דוֹהֵר אֶתְנֹוּ בְּגֵאוֹן סוֹסִיוֹ.

מתוך: 'הספר הרומנטי' (קשב לשירה, 2007)

"עולם עובר' שבמרכזו המחזור 'על המצב כמו שהוא' הוא לדעתי הקודר בספריי וממילא גם האמיתי ביותר", אומר אורי ברנשטיין.

אחיזה

אִישׁ יוֹשֵׁב בְּבֵר וְנֶאֱחָז בְּצִנּוֹר
שֶׁל נְחֹשֶׁת, שְׁמָצָא כְּפוּף לְפָנָיו.

מולו אֶקְרַן שְׁפֵלוּ רוֹכְבֵי אוֹפְנִים
שְׁמֵתֵאֱמָצִים בְּכָל כַּחַם קְדִימָה,

בְּעוֹד שֶׁהוּא אֵינוּ מְבַקֵּשׁ עוֹד לְהִגִּיעַ,
רַק לְהִשָּׂאֵר לְשָׁעָה תְּפוּס בְּצִנּוֹר.

מְגִיב מְבֹטִים אֶל הַמְּרָאָה
הַמְּשַׁקֶּפֶת פְּנִים שְׁאֵבֵד טַעֲמָם,

שֶׁהוּא עוֹד מְחַזְּקֵם שְׁלֵא יִתְפָּזְרוּ,
מְחַזְּקֵם רַק מְחַמֵּת הַמְּסֻרֶת שֶׁל פְּנִיו

שֶׁהֲרֹגֵל אֶצְלָה כְּשֶׁהוּא מְבִיט בְּעֵצָמוֹ.
אִישׁ עוֹד לְרְצוֹנוֹ אֲבָל כִּמָּה זְמַן יִצְלִיחַ?

וְהוּא מְחַזֵּק בְּצַנּוֹר בְּכָל כַּחוֹ,
כְּלוּחֵץ יָד שֶׁל חֵבֶר וְתִיק.

מתוך: 'עולם עובר' (עם עובד, 2007)

על תקופת חייו בשנים האחרונות שבהן הוא משמש כמרצה באוניברסיטת בן-גוריון מספר אורי ברנשטיין:
"כל חיי רציתי ללמד ספרות. התחלתי ללמוד ספרות במקביל ללימוד משפטים באוניברסיטה העברית בירושלים בשנות ה-50 למאה הקודמת. אחרי שראיתי את תכנית ההרצאות בספרות ואחרי ששמעתי את המשורר ש. הלקין שלימד אז והקדיש את הרצאותיו להשוואה בין י.ל. גורדון ל'משיח' של קלופשטוק, לא מצאתי שום עניין בהמשך הלימוד, חוץ מהרצאות של לאה גולדברג שלא הייתה מדברת לפי התוכנית הקבועה.
"לפני כעשר שנים לימדתי כמרצה אורח באוניברסיטת חיפה, זמן מסוים בתל-אביב, ולבסוף הצטרפתי לאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, שם אני פרופסור חבר, וכשש שנים

עמדתי בראש המסלול לכתיבה ספרותית. אני אוהב מאוד להרצות וללמד", מוסיף ברנשטיין. "ההכנה להרצאות הביאה אותי לסדרת מחשבות עקרוניות על השירה, שאף פעם לא עסקתי בהן לפני שהתחלתי ללמד. למשל, שאלת הפרסונה בשירה. היינו, הדמות שהמשורר יוצר שלא מדעת בזמן שהוא כותב את השירים. קול מדבר מסוים שרק דרכו הוא יכול להביע את עצמו. או השאלה מה הצידוק לכתוב שירים על חייך שלך, כמו מרבית השירים הנכתבים כיום בארץ, בשעה שיש אירועים פוליטיים דרמטיים מסביב, בשעה שיש סבל של אחרים. מה הטעם בפנינוק הזה ובהתפלשות בבצה הקטנה של עצמך? ושאלה נספחת לכך, איך אפשר להפוך את מאורעות חייך שלך למשהו בעל משמעות מעבר ליומיום שלך, למשהו שיכול להפוך מיומן אישי שלך, ליומן אישי של הקורא. או למשל בעיית ההבדל בין שירה קונקרטיה לשירה אבסטרקטית וכו'.

"ההרצאות האלה מובילות אותי גם לפגישה עם משוררים צעירים בתחילת דרכם, שניתן לעזור להם ולקצר את דרך ההתלבטויות והסבל שכל משורר חייב לעבור עד שיכתוב שיר טוב ראשון. הפגישה הזאת גם מרעננת את הכתיבה שלי, גורמת לי לפגוש צורות חשיבה צעירות ורעננות ומונעת ממני להסתגר בהיכלי השן של מה שעשיתי בעבר.

"אני נוהג תמיד לומר לסטודנטים שלי, ואני מאמין בזה, שאם מישהו מהם יושב לפני דף ריק ומנסה לכתוב שיר ואיננו חש בחילה פיזית, שישכח מעשיית שירים, שכן כתיבת השיר מטילה עליך פחד מהמפגש החשוף והגלוי מעצמך, פחד ויראת קודש שחייבים להביא אותך לידי הרגשה פיזית גרועה, שהיא פתח לכתיבה טובה.
"בעקבות ההרצאות האלה שקיימתי במשך שנים, יצא לפני כמה חודשים בהוצאת 'הקיבוץ המאוחד' ספר מסות בשם 'על הפרסונה', שלדעתי יש בו חידוש בשני מישורים: קודם כל, באותה העמדה של הפרסונה הנחבאת בכל שיר והמחליפה את המשורר, וממילא בקביעה שהעיסוק בביוגרפיה של המשורר אינו אלא בגדר רכילות ויש לעסוק בביוגרפיה של הפרסונה כפי שהיא מופיעה בשירים. כמו-כן בהנחה שישנן תבניות מסוימות שאותן אני מפרט, שבהן השתמשו משוררים כדי לענות על השאלה שהצבתי קודם: הפיכת הביוגרפיה האישית לבעלת ערך ומשמעות בכתיבה.

כן מצויה שם לראשונה, לדעתי, ולא רק בעברית, הפרדה באבחון בין שירה קונקרטיה לשירה מופשטת, תוך מסקנה שהשירה המודרנית מצטיינת בכך שהיא מערבבת בין הקונקרטי למופשט ומחליפה אותם זה בזה. "החידוש השני הוא בעובדה שכמעט לא התבססתי על ספרי מחקר בספרות, אלא אך ורק על דבריהם של משוררים, בעשרות קבצים וביוגרפיות על שירתם תוך תרגום חדש של משוררים רבים, מהם שכבר תורגמו לעברית ובהם שלא תורגמו מעולם, כולל משוררים כמו אונגרטי, מונטלה, אליוט, ייטס".

כיצד התקבל הספר "על הפרסונה" ע"י קהל הקוראים והביקורת?
"למרבה הפלא ובפעם הראשונה, ואולי אני מעז להניח עקב הרדידות, השטחיות והוולגריזציה של הספרות העברית בעשרים השנים האחרונות, דבר שאני מקווה שיעוד נוכל לדבר עליו - למעט מספר מילים של המשורר אלי הירש, לא קרה דבר. אני ציפיתי שהספר יעורר מהומה ומחלוקת. רצייתי שיתנגדו לו ושישמיצו אותו, שיילחמו בו, ואולי ימצא גם מישהו שישבח אותו. אך אין קול ואין קשב. מעניין למה", אומר ברנשטיין.
"אין לי תשובה ברורה", הוא מוסיף, פרט לכך שעיסוק בבעיות האלה, שהן יסוד לשירה, אינן מעניינות משוררים רבים או קוראים רבים.

מהו ספרך הבא היוצא לאור?
"הספר הבא שסיימתי את כתיבתו אחרי עבודה מאומצת של שלוש שנים", מספר אורי ברנשטיין, "ייקרא 'שירים לפסנתר יחיד' וייצא בהוצאת 'הקיבוץ המאוחד'. הוא שונה מכל ספריי. ראשית, בכך שחזרתי אל החרוז, אם כי כמובן לא חרוז קבוע, משום שפתאום מצאתי את עצמי נזקק למוסיקליות שהחריזה מקנה, ושנית, זו פעם ראשונה שהספר אינו ממש אוטוביוגרפי, אלא מנסה להתמודד עם חוויות ומצבים מופשטים יותר, סמליים יותר, מטאפיזיים, ודווקא משום כך היה נחוץ החרוז לנטרל את החשיבות העצמית שהיא הסכנה הגדולה למי שמתיימר לכתוב על נושאים מרכזיים אלה של השירה, היינו על מצבו של האדם בעולם".

אהבה קצרה

אָדָם נֶאֱסָף מִכָּל קְצוֹתָיו
לְהִיּוֹת עִמָּה אֶחָד
וַיֵּשׁ לוֹ עִמָּדָה רַק סָתוּ
שְׁקוּף כְּעֵץ נֶרְעָד.

וּבְלִכְתָּה תִּמְיֵד הִיא מוֹתִירָה
אֶת זְכָר פְּרִיחָתוֹ שֶׁהִתְקַיְּמָה
וְאִם זָכָה הִיא מְדַבֶּרָה
בְּחִלּוּמוֹ. וְהוּא מְנַחֵמָה

מתוך: 'בעונה קצרה' (הוצאת שוקן, 1967)

השיר 'אהבה קצרה' הולחן ע"י דוד פרץ, מתוך אלבום שירי המשורר אורי ברנשטיין העתיד לראות אור בקרוב.